

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN IN OOSTENDE - V :
DE "PEPERBUSSE" AAN HET LEANDRE VILAINPLEIN

Over de "Peperbusse", de toren van de in 1896 afgebrande Sint-Pieterskerk, en die prijkt op de maarthladzijde van de puik verzorgde "Plate"-kalender 1983, verscheen reeds een uitgebreide bijdrage in het maartnummer 1974 : Het origineel gebrachte "De Oude Peperbusse vertelt" van Edward VAN ALDERWEIRELDT. We verwijzen onze lezers dan ook graag naar hun oud Plate-nummer want het heeft weinig zin hier nog eens hetzelfde te herhalen.

Enkel wat iconografische verwijzingen :

- tal van prentkaarten (zie oa. OIOP 1 : 33, 48)
- schilderijen, oa. Louis BOEL, John HILL, Charles WILDT
- gravures : zie VERBOUWE, Iconografie van het Arr. Oostende.
- reclameschilder Ch. GEUVELS bracht in zijn reeks zeefdrukken met Oostendse gezichten ook een voorstelling van de "Peperbusse".

X X X

Hierbij ook reeds het artikel over het Oorlogsmonument dat op de bladzijde "april" prijkt :

X X X

VI. HET MONUMENT DER GESNEUVELDEN OP HET SINT PETRUS EN PAULUSPLEIN

Het einde van de Eerste Wereldoorlog bracht goeie tijden mee voor 's lands beeldhouwers : iedere stad of dorp moest immers dringend voorzien worden van een "monument der gesneuvelden" om hen die in die droeve vier jaar hun leven hadden gelaten passend te eren. Zo ook Oostende.

Oostende gaf de opdracht voor het monument aan Pieter Braecke voor wat het sculptuur gedeelte betrof en aan architect CRETEN voor het bouwkundig gedeelte.

Pieter BRAECKE (° Nieuwpoort, 4 oktober 1859) was een van de meest vooraanstaande beeldhouwers in ons land (1). Hij studeerde bij PICKERY te Brugge, bij DETAILLE en VANDERLINDEN te Leuven, bij HOUSTONT en P. DEVIGNE te Brussel. Hij deed - met enorm succes - mee aan zowat alle belangrijke salons van zijn tijd, en behaalde o.m. een gouden medaille tijdens de Exposition Universelle 1900 te Parijs.

Hij is schepper van tal van genrestukken, portretbusten, médaillons, grafmonumenten, en Openbare monumenten. Musea te Brussel, Liège, Mechelen en Nieuwpoort bezitten werk van hem. Vooral zijn kleiner werk wordt de laatste tijd weer fel begeerd, dit terwijl de Stad Nieuwpoort de stukken die destijds het Pieter Braeckemuseum aldaar stoffeerden, nu op een schandelijke wijze laat verkrotten in de kelders van "t Kasteeltje" in de Langestraat, waar straatkatten en ander ongedierte vrij spel hebben...

BRAECKE overleed te Nossegem op 10 november 1938.

X X X

Het model van het monument was in 1922 voltooid en werd in mei van dat jaar definitief goedgekeurd. De inhuldiging kon op 4 september 1922 geschieden.

Voorgesteld is "De Belgische Soldaat stapt uit de loopgraven van de IJzer voor de bevrijding van zijn land". Dit monumentale en pathetische brons rustte op een kolossale sokkel die naar boven toe steeds smaller werd. In de sokkel waren twee hoogreliefs ingewerkt, het ene de "Vlucht van de Oostendse vissers", het andere "De verdediging van het vaandel" voorstellend. Een omheind bloemenperkje sloot het geheel af.

De architectuur was een soort amalgaam van art-decopogingen en eclectische resten.

X X X

In de zestiger jaren begon het monument gevaarlijk over te hellen. Toen werd er wijselijk besloten daar iets aan te doen en meteen het geheel te actualiseren. Die opdracht werd toevertrouwd aan de Oostendse Beeldhouwer Gust MICHIELS (1968).

Gust MICHIELS, beeldhouwer en ceramist werd te Oostende geboren in 1922. Hij deed zijn studies aan het Sint-Lucasinstituut te Gent maar is voor een groot deel ook autodidact. Hij is de auteur van het monumentale wapenschild in reliëf op de korte zuidgevel van het huidige stadhuis en van de heiligenbeelden in de O.L.V. Kerk te Mariakerke.

In de versie - MICHIELS werd de bronzen soldaat met zijn wijds armgebaar "afgedankt"; in extremis kon hij van de snijbranders gered worden, vond onderdak in de vestiaire van de toneelzaal in het Feest- en Cultuurpaleis en berust nu in het Heemkundig Museum "De Plate" waar hij de wacht houdt bij de sectie "Oorlog 14-18". Nagenoeg alle architectuurfragmenten werden weggehaald en enkel twee reliëfs vonden genade. Ervoor plaatste MICHIELS een licht gebogen muurtje waarop hij krachtige portretkoppen van Koning Albert en Koningin Elisabeth aanbracht.

PLECHTIGHEDEN AAN HET OORLOGSMONUMENT :

- overlijden Koning Albert (17 februari)
- wapenstilstand (8 mei)
- wapenstilstand (11 november)
- een zaterdag in oktober "Fakkel der Zee"
- meestal op 9 mei : "Herdenkingsfakkels uit Groot-Brittannië"

ICONOGRAFIE :

Tal van prentkaarten, van de twee versies

- OIOP 1, nr. 91

LIT. :

C. LOONTIENS, Guide du Touriste..., p. 14-16

- De 4 evangelisten in de S.S. Petrus en Pauluskerk
- de tympanen met taferelen uit het leven van Sint-Jozef boven de poorten van de Sint-Jozefskerk
- Drie graties (destijds in Kursaal) (nu spoorloos)

N. HOSTYN

- (1). K.R. BERQUIN, Beknopte levensbeschrijving van P.J. BRAECKE, beeldhouwer, Nieuwpoort, 1956.

LEVENSBERICHT GEWIJD AAN DE VOLKSKUNDIGE ANTOON VIAENE

Minder geweten onder het brede publiek dat de volkskunde en geschiedenis een goed hart toedraagt, is dat wijlen Eerwaarde Heer Antoon Viaene (1900-1979) om zijn vele verdiensten aan de wetenschap lid was van de 'Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden'. Ieder lid van dit Noordnederlands Genootschap kan een uitgebreid In Memoriam krijgen in het 'Jaarboek' van genoemde Maatschappij, wat soms jaren kan aanslepen (voor sommige figuren komt het er nooit meer van, ook dat kan gebeuren!). De heer J. de Mûelenaere wijdde een 'Levensbericht' aan de figuur van de Westvlaamse volkskundige Antoon Viaene; deze biografische notitie is inmiddels opgenomen in het Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden, 1980-1981 (in feite verschenen in 1982), bladzijden 211 tot en met 219.

E. SMISSAERT

TOL-, INVOER EN UITVOERRECHTEN GEHEVEN TE OOSTENDE, 1672-1673

Een aanzienlijke lot archieven die kunnen ondergebracht worden in de categorie "familiale" archieven kreeg de benaming "Fonds d'Ennetières" mee. Deze archivalia berusten thans in het Rijksarchief te Kortrijk. Aldoor stelde Ernest Warlop een "Inventaris van het fonds d'Ennetières" samen welke inmiddels keurig in druk verschenen is, anno 1981, is de bekende reeks "Inventarissen" uitgegeven door het Algemeen Rijksarchief te Brussel.

Een inventaris wordt niet gelezen, wel geraadpleegd en zo merkten wij op dat een annex met "Stukken zonder duidelijk verband met het fonds" voorkomt. Meer bepaald op bladzijde 218 van deze wel zeer uitgesponnen inventaris treft men onder nummer 3053 volgende beschrijving aan die historici van de kust kan interesseren :

- " (3.053) : Staten van de tol-, invoer- en uitvoerrechten geheven te Oostende, 1672-1773 : 1 register + 1 katern ".

E. SMISSAERT